

بسم الله الرحمن الرحيم

عنوان: تاثیر فرزند آوری در استحکام خانواده با تاکید بر تفسیر المیزان

نام نویسنده: مرضیه امراللهی^۱

استاد: سرکار خانم رزاقیان^۲

چکیده :

این مقاله به بررسی نقش فرزندآوری در تقویت و استحکام ساختار خانواده با تأکیدی ویژه بر تحلیل ابعاد روانی، عاطفی، اجتماعی، دینی و اخلاقی از منظر تفسیر المیزان می پردازد. هدف پژوهش، تحلیل تأثیر فرزندآوری بر تعاملات خانوادگی، رشد مسئولیت پذیری والدین و ارتقای همبستگی معنوی میان اعضا و همچنین نقش آفرینی اعضای خانواده است. روش تحقیق به صورت کتابخانه ای و تحلیل محتوای متون تفسیر المیزان انجام شده است. یافته ها نشان می دهد که فرزندآوری علاوه بر افزایش تعهد و مسئولیت پذیری والدین نسبت به یکدیگر، موجب تعمیق ارتباطات معنوی و تقویت بنیان های خانوادگی میشود. تفسیر المیزان فرزندان را به عنوان محور محبت و عامل وحدت در خانواده معرفی کرده که در نهایت باعث استحکام بیشتر خانواده میگردد. نتایج این پژوهش بر اهمیت بالای فرزندآوری در حفظ و تحکیم خانواده با تأکید بر آموزه های دینی و فرهنگی تأکید دارد و پیشنهاد میکند توجه ویژه ای به ابعاد معنوی و اجتماعی فرزندآوری در سیاستهای خانواده محور شود. همچنین، برای افزایش انگیزه فرزندآوری ضروری است تا با فراهم ساختن شرایط اقتصادی و اجتماعی مناسب، حمایت روانی و عاطفی، و فرهنگ سازی در زمینه ارزشها و نگرش مثبت نسبت به فرزندآوری همراه با تشویق و حمایت فردی و جمعی در سطح والدین و کودکان تلاش شود.

کلید واژه: فرزند، خانواده، فرزندآوری، استحکام خانواده

مقدمه :

زندگی همراه با سلامتی، خوشبختی، اقتدار و موفقیت آرزوی هر انسان خردمندی است که بخشی از آن در سایه داشتن فرزندان سالم و صالح تامین می شود. (مقاله نقش فرزندان در خانواده، علی ملکوتیان)

طلبه سطح ۲ حوزه علمیه ریحانه الرسول (ص)، یزد^۱
marziya147@gmail.com

مدرس حوزه علمیه^۲

۱۳۹۴، ش ۱۹۸) فرزند آوری به عنوان یکی از مهم ترین مراحل زندگی، نه تنها به تامین نسل آینده کمک می کند بلکه تاثیرات عمیقی بر ساختار و استحکام خانواده نیز دارد.

تفسیر المیزان، اثر گرانسنگ علامه طباطبائی، نگاهی عمیق به مفاهیم دینی و اخلاقی زندگی انسان دارد. و به بررسی ابعاد مختلف خانواده و فرزندآوری می پردازد. در این مقاله تلاش شده است تا تاثیر فرزند آوری بر استحکام خانواده با تاکید بر تفسیر المیزان مورد بررسی قرار گیرد و راهکارهای تقویت خانواده در راستای آموزه های اسلامی تحلیل شود.

مفهوم شناسی:

فرزند به معنای فردی است که از والدین خود زاده شده و در زیست شناسی به نسل جوان و موجودات زنده اطلاق میشود. فرزندآوری به معنای داشتن فرزند و افزایش نسل است و در فرهنگ ها و دین ها به عنوان امری پسندیده و مهم شناخته میشود. در برخی متون، فرزندآوری معادل با تولد به کار رفته که معنای کلی تری نسبت به تولد دارد؛ تولد بیشتر بر به دنیا آمدن فرزند تأکید دارد و تولد شامل کل فرایند تولید نسل میشود. (مقاله عوامل موثر در شادی خانواده های مذهبی، انصاری، علی رضا، ۱۳۹۷، ش ۱۱) از منظر روانشناسی، فرزندآوری باعث ایجاد احساس مفید بودن، افزایش اعتماد به نفس و تندرستی روانی والدین میشود (مقاله تاثیر فرزندآوری بر خانواده، وبسایت دانشگاه ۱۴۰۴).

همچنین، از دیدگاه دینی به ویژه اسلام، فرزند مایه زندگی و یار و یاور انسان است و یادگار و جانشین والدین در دنیا محسوب میشود. اعمال نیک والدین به واسطه فرزندان میتواند به آمرزش و نیکبختی آنان در آخرت منجر شود. (مقاله کنترل نسل و جمعیت از دیدگاه اسلام، اشتیاق، حسین، ۵، ش ۱۳۹۹).

پیامبر اسلام به زیادی جمعیت امت خود افتخار میکرد و فرزندآوری را به عنوان سرمایه گذاری معنوی و استمرار نسل توصیه مینمود.

اطلبوا الولد و التمسوه؛ فَإِنَّهُ قُرَّةُ الْعَيْنِ، وَ رِيحَانَةُ الْقَلْبِ

فرزند بخواید و آن را طلب کنید چرا که مایه روشنی چشم و ریحانه دل است. (بحارالانوار ج ۱۰۴ ص ۸۴)

فرزند آوری به عنوان یک نیاز فطری و بخشی از چرخه طبیعی زندگی انسان، نقش اساسی در تداوم نسل و حفظ نهاد خانواده دارد. این فرایند تنها یک رفتار زیستی نیست بلکه یک کنش اجتماعی است که تحت تأثیر عوامل گوناگون قرار دارد. توجه به ابعاد مختلف فرزندآوری برای حفظ پویایی جمعیت و توسعه اجتماعی ضروری است.

در رابطه با استحکام خانواده، تشکیل خانواده و انتخاب همسر به عنوان بهترین راه برای دستیابی به آرامش و پیشرفت مطرح است. شهید مطهری در آثار خود بیان میکند که اسلام به محبت عمیق زوجین اهمیت ویژه ای میدهد و راهکارهایی برای تقویت وحدت در خانواده ارائه کرده است (منبع: مطهری، اخلاق جنسی، ۱۳۷۲). انگیزه های اصلی تشکیل خانواده شامل نیازهای جنسی و عاطفی است که باعث جفت

طلبی میشوند و استمرار این انگیزه ها به استحکام و پایداری خانواده کمک میکند. (منبع: مقاله عوامل

استحکام خانواده در فرهنگ قرآن، علوی نژاد، سید حیدر ۴۹، ش ۱۳۸۶)

از طرفی، روانشناسان نقش مهمی در تقویت خانواده ایفا میکنند، به ویژه با آموزش مهارتهای ارتباطی، حل تعارض و ایجاد فضای امن برای گفتگو. برنامه ریزی برای فعالیتهای مشترک نیز به افزایش حمایت عاطفی

و پیوند خانواده کمک میکند. (منبع: مقاله نقش روانشناسان در تحکیم خانواده، مجله استاد ۱۴۰۲)

خانواده به عنوان بنیادیترین نهاد اجتماعی، نقش کلیدی در تربیت و شکل گیری شخصیت افراد دارد. روابط مثبت، حمایت اجتماعی، تعادل نقش ها و وجود فرهنگ و ارزشهای مشترک از عوامل مؤثر در استحکام خانواده هستند. علاوه بر این، شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز بر پایداری خانواده اثرگذارند. (مقاله

بررسی مکانیزم تاثیر سرمایه های زندگی اقتصادی زوجین بر میزان استحکام خانواده، جواد افشار کهن

و همکاران، ش ۳۷، شهریور ۱۴۰۰)

خانواده به عنوان نهادی اجتماعی بر پایه ازدواج شکل می گیرد و با تولید مثل توسعه می یابد این نهاد اساس سازندگی شخصیت انسان و مهم ترین عامل تکامل جامعه بشری است. (مقاله نقش خانواده در

استحکام جامعه از منظر رهبری، بنیاد فرهنگی پژوهشی، افشین طباطبایی)

اسلام برای تأسیس و تحکیم این نهاد سرنوشت ساز، رهنمودهای مهمی ارائه کرده است که با فطرت انسانی

منطبق هستند. (تحکیم خانواده، محمدی ری شهری ۱۳۸۹، ج ۱)

اسلام به عنوان یک مکتب انسان ساز، بیشترین عنایت را به تکریم و تعالی خانواده دارد و این نهاد مقدس را کانون تربیت و مهد مودت و رحمت می شمرد و سعادت و شقاوت جامعه انسانی را منوط به صلاح و فساد

این بنا می داند و هدف از تشکیل خانواده را تامین نیازهای مادی، عاطفی و معنوی انسان از جمله دستیابی

به سکون و آرامش می داند. (عوامل مؤثر در استحکام خانواده از نظر روانشناسی و آموزه های دینی، رضا

معمدی ۱۲۲۹)

ایه ۲۲۳ بقره: نَسَاوَكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَاتُّوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِنَفْسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ زنان شما کشتزار شمايند از هر طرف خواستيد به کشتزار خود در آييد و در صدد پديد آوردن يادگاري و نسبي براي خود بر آييد واز خدا پروا کنييد و بدانيد که شما او را ديدار خواهيد کرد و مومنين را بشارت ده.

کلمه حرث مصدر به معنای زراعت است و مانند زراعت بر زمینی هم که در آن زراعت می شود، اطلاق می

گردد. پس حاصل کلام در معنای آیه این شد که نسبت زنان به جامعه انسانی نسبت کشتزار است به انسان

کشت کار، همانطور که کشتزار برای بقای بذر لازم است، و اگر نباشد بذر ها به کلی نابود می شود، و دیگر

غذایی برای حفظ حیاط و ابقای آن نمی ماند، همچنین اگر زنان نباشند نوع انسانی دوام نمی یابد، و نسلش

قطع می شود. مراد از قدمو لانفسکم، واداشتن انسان ها به ازدواج و تناسل است تا نوع بشر در زمین باقی بماند. غرض خدای سبحان از بقای نوع بشر در زمین، بقای دین او، و ظهور توحید و پرستش او است. (تفسیر المیزان، ترجمه ج ۲ ص ۳۱۸)

فرزند آوری بر ابعاد استحکام خانواده

۱- بعد روانی - عاطفی:

اندیشه فرزند آوری یکی از نشانه های سلامت روانی خانواده محسوب می شود. کودکان به طور طبیعی منبع شادی و لذت در خانواده بوده و باعث سلامت و بهداشت روانی خانواده می گردد. بر این اساس خانواده هایی که صاحب فرزندند بیش از خانواده های بدون فرزند احساس خوشبختی و شادی بیشتری می کنند. (مقاله عوامل موثر در شادی خانواده های مذهبی، انصاری، علی رضا، ش ۱۱۱، ۱۳۹۷،

با ورود اولین فرزند به کانون خانواده، دایره امید ها و آرمان های والدین افزایش می یابد هم چنان که فرزند در مقابل چشمان والدین می بالد و شکوفا می شود بذره های امید، نیاز در دل پدر و مادر جوانه می زند زیرا فرزندان که صحیح تربیت شوند غیر از این که خود آنان مسیر سعادت را در زندگی طی می کنند و باعث افتخار پدر و مادر می گردند در زندگی آینده والدین نقش موثری دارند و از آنان حمایت می کنند. (مقاله فرزند آوری از دیدگاه قرآن و اهل بیت ۸، ش ۱۴۰۱،

تولد فرزند نشاط، شادی و امید به زندگی را در خانواده افزایش می دهد و می تواند به کاهش افسردگی و استرس کمک کند. (مقاله تاثیر فرزند آوری بر خانواده، وبسایت دانشگاه ۱۴۰۴،

الإمامُ زینُ العابدینَ علیه السلام: مَنْ سَعَادَةُ الْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ مَتَجَرَّةً فِي بِلَادِهِ ، وَ يَكُونُ خُلَاطَؤُهُ صَالِحِينَ ، وَ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ يَسْتَعِينُ بِهِمُ (الخصال، شیخ صدوق، ص ۱۶۴) از سعادت آدمی است که محل کسب و کارش در شهر خودش باشد و همنشینانش صالح باشند و فرزندی داشته باشد که کمک کار او باشد.

یکی از عوامل تحکیم خانواده و هدایایی که خانواده ها می توانند به یکدیگر بدهند، باهم وقت گذراندن است وقتی خانواده ها برای هم زمان می گذارند موجب شادی و نشاط هم می شوند.

فرزند آوری باعث نشاط در خانواده میشود و سلامت روانی افراد خانواده را در پی خواهد داشت. هر گاه خانواده ها که کوچکترین واحد اجتماع هستند در نشاط و آرامش به سر برند، به طور طبیعی جامعه که متشکل از خانواده ها است از نشاط و سلامت روانی برخوردار خواهد بود. نشاط در خانواده مولفه هایی

دارد که باید مورد توجه قرار بگیرد. از جمله عوامل زیاد شدن نشاط در زندگی مشترک، فرزندآوری است؛ تحقیقات نشان می دهد که وقتی خانواده ها از فعالیت های مشترک لذت می برند کودکان مهارت های اجتماعی و مهمی را یاد می گیرند و عزت نفس بالاتری نیز دارند. همچنین پیوندهای قوی خانوادگی، رفتار بهتر در کودکان را تشویق کرده و عملکرد تحصیلی آنان را بهتر می بخشد.

قرآن کریم شادابی و نشاط را لازمه زندگی مومنان دانسته و توصیه میکند که مومن باید از نعمتهای الهی لذت برده و شاد باشد (قل بفضل الله و برحمته فبذلك فليفرحوا هو خير مما يجمعون آیه ۵۸ یونس بگو به فضل و رحمت خدا شاد باشند که ان بهتر است از آن چه آنان جمع می کنند).

از جمله اهداف تشکیل خانواده آرامش روانی و تولید مثل است. این اهداف به زوجین انرژی و نشاط میدهد تا به زندگی ادامه دهند. در نتیجه داشتن ثمرات نیکو عامل دلگرمی والدین و تداوم حیات مشترک آنهاست و آرامش بخش زندگی و موجب اعتماد به نفس میشود. (مقاله تحلیل آسیب های تک فرزندی برای والدین با رویکرد دینی و روانشناختی، مرضیه هروی و همکاران ۱۳۹۹)،

بررسی آیه ۲۱ روم: در نگاه قرآن کریم از معجزات خداوند سبحان ایجاد آرامش در آفرینش همسری از جنس اوست و پدید آمدن عشق و رحمت در سایه عنایات الهی تحقق می یابد. یعنی اگر انسان به نظام هستی با نگاهی توحیدی بنگرد همه نظام هستی را تحت قدرت الهی می بیند و آرامش خاصی در او بوجود می آید. خانواده یکی از بارزترین جلوه گاه مودت و رحمت است که از یک طرف دو زوج را به یکدیگر پیوند می دهد و از طرف دیگر باعث می شود که هر دو بویژه زن، بر فرزندان خردسال خود که در تامین نیازهای حیاتی خویش عاجز و ضعیف اند مهر بورزند و به پناه دادن، نگهداری، پوشش، تغذیه و تربیت آن ها اقدام کنند. (تفسیر المیزان، ج ۱۶، ص ۲۴۹)

فرزند آوری یکی از مهم ترین نشانه های سلامت روانی و عاطفی خانواده به شمار می آید. حضور کودک در خانواده، به صورت طبیعی منبع شادی، نشاط و امید است و فضای عاطفی خانواده را غنی تر می کند. کودکان با حضور خود موجی از عشق، صمیمیت و شادی را به جمع خانوادگی وارد می سازند و والدین با تماشای بالندگی و شکوفایی فرزندان، احساس امید و انگیزه بیشتری برای زندگی پیدا می کنند. (مقاله

عوامل موثر در شادی خانواده های مذهبی، انصاری، علی رضا، ۱۳۹۷، ش ۱۱۱)

وجود فرزند در خانواده یکی از نعمت های الهی است که در فطرت بشر نهفته شده و جزیی از اهداف مقدس ازدواج نیز بقای نسل در قالب فرزند آوری می باشد. (مقاله اثار فرزند آوری و نقش آن در تحکیم

خانواده، نبی زاده، معصومه ۵، ش ۱۴۰۴)

علاوه بر مشکلات مالی، داشتن فرزند محدودیتهایی به خصوص برای زنان ایجاد میکند که بعضی از آنها را به ترجیح نداشتن یا کاهش تعداد فرزندان سوق داده است. مردان نیز به دلیل جایگاه تامین کننده مالی، تحت فشار روانی زیادی هستند که افزایش هزینه های زندگی و فرزندآوری باعث کاهش تمایل آنها به داشتن فرزند شده است.

اصلیترین موانع فرزندآوری ناشی از تغییرات ساختاری، فرهنگی و اجتماعی هستند که شامل موارد زیر میشوند:

فردگرایی فزاینده و تغییر در نظام ارزشها: توجه بیشتر به اهداف و نیازهای شخصی و کم‌رنگ شدن ارزشهای جمعی، مخصوصاً در زنان که بار اصلی فرزندآوری و مراقبت از کودکان را بر دوش دارند، باعث کاهش تمایل به فرزندآوری شده است.

تحولات ساختار خانواده: ارتقاء جایگاه زنان، افزایش سن ازدواج، تغییر نگرشها نسبت به نقشها و مسئولیتهای خانوادگی، کاهش نفوذ هنجارهای سنتی و افزایش نرخ طلاق زمینه ساز کاهش تعداد فرزندان شده اند.

تأخیر در تشکیل خانواده: به دلیل اهمیت استقلال مالی و تحصیلات بیشتر به خصوص در زنان، ازدواج به تعویق افتاده و این امر منجر به کاهش فرزندآوری شده است. حضور فعال زنان در عرصه های تحصیلی و شغلی و تغییر نگرش آنها نسبت به نقش مادری نیز در این روند مؤثر است.

مشکلات اقتصادی و نبود حمایتهای کافی: نگرانیهای مالی، نبود سیاستهای حمایتی مناسب مثل مراقبت کافی از کودکان و تضمین شغل پس از زایمان به همراه فشار روانی ناشی از تقسیم نابرابر وظایف خانگی، زنان را از فرزندآوری دلسرد کرده است.

فرهنگ مصرفگرایی و توجه زیاد به رفاه مادی فرزندان: افزایش هزینههای فرزندآوری باعث شده خانواده ها نسبت به افزایش تعداد فرزندان تردید داشته باشند و گزینه زندگی کم فرزند یا بدون فرزند به خصوص در میان زنان شاغل پذیرفته شود. (مقاله تحلیل آسیب های تک فرزندی برای والدین با رویکرد دینی و روانشناختی، مرضیه هروی و همکاران ۹۹،)

گرایش به تک فرزندی با افزایش فردگرایی، میزان تحصیلات و مشارکت اجتماعی رابطه مثبت دارد، اما وضعیت اقتصادی خانواده تأثیر معناداری ندارد. این گرایش در میان زنان تحصیل کرده و شاغل بیشتر دیده میشود. این روند میتواند پیامدهای منفی گسترده ای برای جامعه به همراه داشته باشد، از جمله کاهش

جمعیت، کاهش قدرت ملی و شکل گیری نسلی با توقعات بالا (مقاله جامعه شناختی تاثیر نوسازی اجتماعی بر گرایش زنان به تک فرزندی، حیدری و همکاران ۱۴۰۱، ۲۰، ش)

از نگاه دینی و روانشناختی، تک فرزندی معضل شناخته شده است که میتواند بنیان خانواده و جامعه را سست کند. آیات و روایات اسلامی چندفرزندی را رحمت و نعمت الهی دانسته و فرزندان را توصیه کرده اند. (انبیاء، ۸۴، اسراء، ۶۱) مشکلاتی مانند فشارهای اقتصادی، تربیتی، رفاهی و تجربه دشواریهای فرزند اول ممکن است خانوادهها را به سمت تک فرزندی سوق دهد، اما این رویکرد از دیدگاه دینی و روانشناسی آسیب زا است.

در مقابل، فعالیتهای اقتصادی زنان و تحصیلات بالایشان که باعث افزایش حضورشان در جامعه شده، تمایل به فرزندان آوری را کاهش داده است.

در رویکرد فردگرایی فمینیستی، جملاتی مانند «زندگی خود را فدا کنیم تا دیگری زندگی کند» یا «رنج را تحمل کنم تا دیگری آسایش یابد» به عنوان رفتاری بیمعنا و فاقد هرگونه محاسبه ارزشی شناخته میشوند. در چنین جامعه ای، حتی یک کودک نیز میتواند آزادی پدر و مادر را محدود کند. در نتیجه، هم زنان فعال و هم نظریه پردازان فمینیست به این باور رسیده اند که برای زندگی شاد و فراهم آوردن فرصتهای برابر شغلی، فرهنگ زندگی بدون فرزند و کنترل موالید باید ترویج شود. (مقاله چالش های اخلاقی فمینیست در فرزند آوری)

زنان فعال اقتصادی معمولاً تمایل کمتری به باروری دارند. از سوی دیگر، تحصیلات عالی موجب مشارکت بیشتر زنان در حوزههای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شده و بسیاری از آنها ترجیح میدهند جایگزینهای دلخواهی برای فرزندآوری و تربیت کودک، مانند فعالیتهای روزمره و حرفهای، بیابند. امروزه مادران صرفاً به کمیت فرزندان اهمیت نمیدهند، بلکه کیفیت مراقبت، آموزش، تربیت و تأمین رفاه فرزندان اهمیت بیشتری پیدا کرده است. همچنین نگرانی مادران نسبت به آینده فرزندان پیچیدهتر و گستردهتر از گذشته شده است. (مقاله چالش های فرزند آوری زنان شاغل، اسحاقی محمد و همکاران ۱۳۹۳، ش ۲۴)

به طور کلی، موانع فرزندآوری در ایران ترکیبی از تغییرات فرهنگی، ساختاری، اقتصادی و اجتماعی شامل فردگرایی بیشتر، تأخیر در ازدواج، تغییر نقش زنان، دشواریهای تعادل میان کار و خانواده و تقسیم نابرابر وظایف خانگی است. برای رفع این موانع ضرورت دارد که سیاستهای حمایتی جامع طراحی شود تا خانواده ها به ویژه زنان در ابعاد مختلف زندگی همراهی و پشتیبانی شوند.

نتیجه گیری:

این پژوهش با بهره گیری از دیدگاه تفسیر المیزان، تأثیر فرزندآوری بر استحکام خانواده را مورد بررسی قرار داد. یافته ها نشان دادند که فرزندآوری امری مطلوب و ارزشمند است که با رعایت تعالیم دینی و تربیت صحیح میتوان آسیب های احتمالی آن را کنترل کرد. بر اساس آیات قرآن و روایات اسلامی، فرزندآوری نقش مهمی در رسیدن به کمال انسانی و قرب الهی دارد و به عنوان یکی از نعمتهای الهی، حضور فرزندان در خانواده به تقویت پیوندهای عاطفی و انسجام خانوادگی کمک میکند. بر مبنای تفسیر المیزان، فرزندآوری علاوه بر ایجاد شادی و امید به آینده، مسئولیت پذیری و همبستگی والدین را افزایش داده و استحکام بنیان های خانواده را تقویت مینماید. خانواده هایی که فرزندآوری را نعمتی الهی میدانند، از ثبات روانی و اجتماعی بیشتری برخوردارند و روابط بین اعضای خانواده در آنها مستحکمتر است. بنابراین فرزندآوری صرفاً از منظر تربیتی و اجتماعی نیست، بلکه از دیدگاهی دینی نیز عاملی کلیدی در حفظ و تقویت استحکام خانواده بهشمار میرود. این نتیجه میتواند مبنای تدوین راهکارهای فرهنگی و آموزشی جهت ارتقای سلامت و پایداری خانواده ها باشد.

منابع:

مطهری، م. اخلاق جنسی، انتشارات صدرا

تحکیم خانواده، محمدی ری شهری، ۱۳۸۹، ج ۱

بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۸۴

الخصال، شیخ صدوق، ص ۱۶۴

مکارم الاخلاق، ص ۴۲۱

بحار الانوار، ج ۷، ص ۱۹۷

کافی، ج ۲، ص ۳

کافی ج ۶، ص ۳

مقاله نقش فرزندان در خانواده، ملکوتیان، ع، ۱۳۹۴، ش ۱۹۸

- مقاله عوامل موثر در شادی خانواده خانواد های مذهبی، انصاری، ع، ۱۳۹۷، ش ۱۱
- مقاله تاثیر فرزند آوری بر خانواده، وبسایت دانشگاه ۱۰۴
- مقاله کنترل نسل و جمعیت از دیدگاه اسلام، اشتیاق، ح، ش ۱۳۹۹، ۵
- مقاله عوامل استحکام خانواده در فرهنگ قرآن، علوی نژاد، ش ۱۳۸۶، ۴۹
- مقاله روانشناسان در تحکیم خانواده، مجله استاد ۱۴۰۲،
- مقاله بررسی مکانیزم تاثیر سرمایه های زندگی اقتصادی زوجین بر میزان استحکام خانواده، افشار کهن، ش ۱۴۰۰، ۳۷
- مقاله نقش خانواده در استحکام جامعه از منظر رهبری، بنیاد فرهنگی پژوهشی، طباطبایی،
- مقاله عوامل موثر در استحکام خانواده از نظر روانشناسی و آموزه های دینی، معتمدی، ر ۱۲۲۹،
- مقاله فرزندآوری از دیدگاه قرآن و اهل بیت، ش ۱۴۰۱، ۸
- مقاله تحلیل آسیب های تک فرزندی برای والدین با رویکرد دینی و روان شناختی، هروی، م و همکاران ۱۳۹۹،
- مقاله آثار فرزندآوری و نقش آن در تحکیم خانواده، نبی زاده، ش ۱۴۰۴، ۵
- مقاله نگاهی به فواید و آثار فرزندآوری و فرزند پروری در آموزه های دینی با رویکرد اخلاقی، پناهی، علی احمد، ۹۵، ش ۲
- مقاله ارزش فرزندآوری و افزایش جمعیت از منظر قرآن کریم نجفی، عمران، ش ۱۴۰۰، ۲۶۷
- مقاله راه کار های تربیت معنوی فرزند در محیط خانواده، از دیدگاه اسلام، آیات و روایات، اسلامی نسب و همکاران، ش ۱۴۰۴، ۱۱
- فصلنامه ره توشه ۱۴۰۰، ش ۱۳۲
- سایت خبرگذاری صدا و سیما
- مقاله جامعه شناختی تاثیر نوسازی اجتماعی بر گرایش زنان تک فرزندی، حیدری و همکاران ۲، ش ۱۴۰۱،
- مقاله چالش های اخلاقی فمینیست در فرزندآوری از دیدگاه اسلام، کهریزی، حسینی زاده ۲۴، ش
- مقاله چالش های فرزندآوری زنان شاغل، اسحاقی محمد و همکاران، ش ۱۳۹۳، ۲۴

ترجمه الميزان ج ٢، ص ٣١٨ (٢٣٣ بقره)

ترجمه الميزان ج ١٦، ص ٢٤٩ (٢١ روم)

ترجمه الميزان ج ٩، ص ١٥١ (٦٠ انفال)

ترجمه الميزان ج ١٣، ص ٤٤٣ (٤٦ كهف)

ترجمه الميزان ج ١٥، ص ٣٣٩ (٧٤ فرقان)